

Motion till riksdagen 2025/26:2809

av **Markus Wiechel (SD)**

Afrikas horn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna Somaliland som självständig stat för det fall att landet förbättrat religionsfriheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja det ”memorandum of understanding” som tecknats mellan Somaliland och Etiopien och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att upprätta en ambassad i Somalilands huvudstad Hargeysa med ansvar för såväl Somalia som Somaliland och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att upprätta samverkan mellan svenska och somaliländska myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana Utrikesdepartementet att se över sina reserekommendationer för Somaliland och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Business Sweden ska ge Somaliland ökad prioritet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett främjat stöd till Somaliland Development Fund och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, inom världssamfundet, för att finna en långsiktigt hållbar lösning på landets styre bör verka för att Somalias demokratiska modell i så stor utsträckning som möjligt anpassas till landets förutsättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att givarsamfundet upprättar oberoende tjänstemyndigheter som mellanhänder mellan givarsamfundet och den somaliska staten å ena sidan och de organisationer som tillhandahåller tjänster å andra sidan och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att Unsom utarbetar en plan för att reglera de företag som tillhandahåller säkerhetstjänster i Somalia, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Afrikas horn är ett cirka 2 000 000 km² stort område i östra Afrika som geografiskt innefattar fyra länder i Östafrika: Djibouti, Eritrea, Etiopien och Somalia (inklusive Somaliland). Dessa länder är hem för omkring 100 miljoner människor.

Somalia

Somalia är idag klassat som ett av de mest krigsdrabbade länderna i Afrika, och dess regering har till följd av inbördeskrig sedan 1991 saknat full kontroll över landet. Under 2000-talet har Somalia återkommande varit bland de länder i världen som haft flest antal flyktingar, vilka både flytt internt och till andra länder. Fattigdom, svält och misär hör dessvärre till vanligheten i regionen, varför bland annat FN har bidragit med mycket stöd. Till följd av det klanbaserade samhället och de pågående konflikterna har landet delats upp och regeringen saknar kontroll över större delen av landet.

Förbindelserna mellan Sverige och Somalia är breda. Sverige har sedan många år bidragit med stora summor i internationellt bistånd och vi har sedan länge haft ett stort politiskt engagemang i att stödja fredsprocesserna i landet. Den stora somaliska diasporan i Sverige ökar också de starka banden mellan Sverige och Somalia. Somalias historia visar dock på ett behov av ordentliga förändringar för att framöver lyckas vända landets utveckling i en positiv riktning.

Fram till den 1 juli 1960 bestod det vi idag kallar för Somalia främst av två kolonier – en brittisk del (Somaliland) och en italiensk del (övriga Somalia) – men området har

även varit koloniserat av Frankrike. 1960 bildades unionen mellan Somalia och Somaliland. Dock undertecknades detta aldrig av parlamenten i de två länderna, vilket var en förutsättning för avtalets giltighet. Detta betyder att Somalilands folk de facto har berövats sitt eget land.

Självständighet för Somaliland

Somaliland är benämningen på den del av norra Somalia som tidigare varit ett brittiskt protektorat och historiskt saknar området starka band till övriga Somalia. Idag har landet ungefär 3,5 miljoner invånare och landet är sedan 2008 uppdelat i 13 regioner.

Den 18 maj 1991 utropades självständighet och området har sedan dess i praktiken också varit självstyrande. Somaliland har en egen huvudstad, egna institutioner, en egen president, egna ministrar, egna diplomater, egna politiska partier, egna pass, ett eget parlament, en egen valuta och till och med ett eget landslag i fotboll. I Somaliland har samtliga barn rätt till en kostnadsfri utbildning och man har i kontrast till övriga Somalia även haft en fredlig och stabil utveckling. Av den anledningen har Somaliland också saknat många problem, såsom inbördeskrig och religiös fanatism, vilket varit vanligt förekommande i andra delar av Somalia. Det ambitiösa arbetet i Somaliland har lett till att de fortfarande är fria från den terrorism och det våld som så ofta drabbar Somalia, Etiopien och andra regionala stater. Därtill har man lagt stor möda på att förbättra hälso- och sjukvården. Trots en enorm brist på resurser och diplomatisk isolering var detta tydligt under coronapandemin då Somalilands regering agerade proaktivt för att främja folkhälsan – och med ett mycket gott resultat.

Sedan 2003 har det hållits regelbundna demokratiska val, som av utländska valobservatörer bedömts vara fullt legitima, helt i enlighet med konstitutionen. Vidare har det klassats av Freedom House som det mest demokratiska landet på Afrikas horn. Landet har ett tvåkammerssystem, där äldsterådet består av representanter för de olika klanerna och representanthuset av folkvalda ledamöter. Trots politiska olikheter partierna emellan har fredliga maktskiften ägt rum och förloraren har gratulerat vinnaren för att sedan utan komplikationer fortsätta det politiska arbetet i opposition. Att upprätta tätare diplomatiska förbindelser med Somaliland bör därför vara eftersträvansvärt för att följa den positiva utvecklingen. Till skillnad från Somalia, som inte har hållit ett fritt val på mer än ett halvt sekel, har Somaliland haft fem legitima val. Dessa säkerställs genom biometrisk irisskanning för att säkerställa väljarens legitimitet.

Somalilands utveckling i en av världens mest våldsamma regioner bör fungera som föredöme för andra regioner runt om i världen som önskar mer självstyre och erkännas av den fria världen. På grund av att Afrikanska unionen, som främst styrs av diktaturer, inte vill erkänna Somaliland som stat går utvecklingen långsamt. Eftersom det av egenintresse är osannolikt att Somalilands grannländer skulle ändra sig och plötsligt erkänna Somalilands självständighet bör den demokratiska världen visa sitt stöd. Somaliland har inte vunnit sin frihet genom separatism eller våld eller på något sätt genom att bryta mot internationella regleringar. Det var snarare kaoset i Somalia som lämnade just denna region utan styre och då valde Somalilands folk att ta styret i egna händer.

Sverige har idag tre grundläggande kriterier som måste uppfyllas för att Sverige ska kunna erkänna ett självständigt land: det ska finnas ett folk, det ska finnas ett territorium och det ska finnas en regering som kan utöva kontroll över territoriet. Det bör inte finnas några tvivel om att Sveriges tre grundläggande kriterier för att erkänna ett självständigt land uppfylls. Sverigedemokraterna menar att Somaliland uppfyller samtliga grundläggande krav för att kunna erkännas som ett självständigt land och vi menar att i de fall som landet formellt inför religionsfrihet och stryker sharia ur sin konstitution har de goda förutsättningar att erkännas av Sverige. Annat kan man säga om det land Somaliland formellt tillhör, Somalia, som inte uppfyller kriterierna. Den somaliska regeringen har som bekant under långa perioder inte haft kontroll över mycket mer än huvudstaden Mogadishu, och även där har stabiliteten varierat kraftigt under åren.

Memorandum of understanding mellan Somaliland och Etiopien

Undertecknandet av ett memorandum of understanding (MoU) mellan Etiopien och Somaliland den 1 januari 2024, som bland annat ger Etiopien tillgång till Berberas hamn, en mycket viktig hamn vid Adenviken intill Röda havet, kommer att ha långtgående diplomatiska och humanitära fördelar på en strategiskt mycket betydelsefull plats. Detta avtal öppnar upp för positiva effekter som påverkar miljontals människor i regionen och har dessutom potential att gynna relationer mellan denna region och Europa, och då inte minst Sverige.

Etiopien har en central roll i regionen som en av Afrikas mest folkrika nationer och en snabbt växande ekonomi. Genom att få tillgång till en strategiskt belägen hamn och då parterna kommer att genomföra omfattande infrastruktursatsningar stärks kapaciteten

för framförallt Etiopien att delta i den globala handeln, vilket kan resultera i ekonomisk tillväxt och en stärkt handelsbalans. Det reducerar kostnader och ökar effektiviteten i olika import- och exportverksamheter, vilket direkt påverkar livsmedelssäkerheten och kan förbättra levnadsstandarden för miljontals människor.

Samarbetet mellan Etiopien och Somaliland främjar även regional integration och säkerhet, vilket är viktigt för att stabilisera Afrikas horn, en historiskt turbulent region. Stabilitet i Etiopien och dess närhet innebär minskad risk för konflikter och humanitära kriser, vilket naturligtvis har en positiv inverkan även utanför regionen.

För Sverige och Europa innebär ett stabilt och ekonomiskt starkare Etiopien förbättrade handelsrelationer och nya investeringsmöjligheter. Det kan leda till ökad import av etiopiska varor och öppna dörrar för europeisk teknologi och expertis att bidra till lokal utveckling, däribland till en grön omställning. Stabilitet i regionen minskar dessutom migrations- och flyktingtrycket mot Europa genom förbättrade levnadsvillkor i hemländerna.

Regeringen bör tydligt deklarerat sitt stöd till det MoU som slutits mellan Etiopien och Somaliland.

Ambassad i Hargeysa och utökade diplomatiska förbindelser

Att den svenska ambassaden som täcker Somalia idag ligger i Kenyas huvudstad Nairobi är förståeligt, givet säkerhetsläget i Mogadishu. I Somalilands huvudstad Hargeysa finns dock goda möjligheter att upprätta en mer närliggande ambassad med förhållandevis goda kommunikationer, inte minst eftersom landet är regionalt ledande inom områden som telekommunikation och mobil valuta.

Den diplomatiska isolering vi idag ser av Somaliland skadar landets utveckling. Sverige bör se över möjligheten till ytterligare diplomatiska förbindelser med Somalilands regering och ta ett första steg genom att exempelvis upprätta en ambassad i Somaliland. En sådan flytt skulle öka såväl Somalias som Somalilands legitimitet, samtidigt som det skulle effektivisera arbetet och möjliggöra för Sverige att bistå i arbetet med förbättrade relationer mellan Somalia och Somaliland. Vidare skulle detta sända en tydlig signal till Somalia om att vi inte tolererar användandet av diplomatiska och ekonomiska verktyg för att kväva Somaliland. Somalia skulle inte längre ha lika lätt att förhindra fördelningen av utvecklingsbistånd till Somaliland, försvåra transporter eller ställa krav på vilka som kan verka i regionen. Regeringen bör därför utreda

möjligheten att upprätta en ny ambassad i Hargeysa med ansvar för Somalia och Somaliland och därmed avsluta arbetet för dessa två länder vid ambassaden i Nairobi.

Samverkan mellan svenska och somaliländska myndigheter

Somaliland har som bekant ett flertal olika myndigheter som idag fungerar precis som i stater med jämförbara förhållanden. Trots detta finns idag inga direkta förbindelser mellan svenska myndigheter och deras somaliländska motsvarigheter. Istället sker myndighetskontakten främst med motsvarigheterna i Somalia. Sätet för dessa ligger i Mogadishu, långt ifrån Somaliland, vilket är problematiskt till följd av inbördeskriget i och kring staden.

Regeringen bör utreda möjligheten att skapa samarbeten mellan svenska myndigheter och deras motsvarigheter i Somaliland. Om så sker skulle även förutsättningarna för myndigheterna i Mogadishu förbättras avsevärt, då de avlastas genom mindre ansvar.

UD:s reserekommendationer till Somaliland

En av de största utmaningarna med den framtida utvecklingen av Somaliland är att få känner till att regionen ens existerar och ännu färre vet att det är förhållandevis fredligt, demokratiskt och stabilt i området. Till följd av detta är det svårt för Somaliland att locka till sig utländska besökare, och när informationen om läget i just denna region inte skiljer sig från situationen kring exempelvis Somalias huvudstad Mogadishu, är det inte konstigt om turister eller handelsmän inte besöker landet. Detta är också ett problem som drabbat förtroendevalda, som på grund av Utrikesdepartementets reserekommendationer om hela Somalia rekommenderas att inte åka dit. Riksdagen bör därför ge regeringen tillkänna att UD:s reserekommendationer till Somaliland ska uppdateras för att avdramatisera säkerhetsläget.

Somaliland bör få ökad prioritet för Business Sweden

Stommen i Somalilands ekonomi är idag boskapsskötsel, vilken också är en viktig inkomstkälla för staten. Utöver boskap är de största produktionssektorerna i landet fiske, jordbruk och produktion av träkol. Samtidigt har handel i alla tider fungerat som ett bra sätt att främja en positiv ekonomisk utveckling och förbättrad kunskap olika länder emellan. Genom ett utbyte av varor och tjänster samt ökad sysselsättning kan ett bättre samhälle för samtliga inblandade främjas.

Somaliland är rikt på naturtillgångar och nationen är positivt inställd till utländska investeringar, eftersom ambitionen är att minska arbetslösheten och behålla den yngre arbetskraften i landet. Fiskeindustrin är exempelvis kraftigt underutvecklad i Somaliland, trots en enorm potential. Vid samtal med företrädare tycks det bland annat ha att göra med brist på exempelvis kylskåp, vilket krävs för att kunna förvara den fisk som fiskas. Med små medel kan rätt satsningar i Somaliland generera arbetstillfällen och stärka ekonomin. Att Somaliland inte är internationellt erkänt skadar dessvärre möjligheten för landet att få utländska investerare, eftersom de till följd av problemen i övriga Somalia inte vågar investera i landet.

Idag bedriver Forum Syd verksamhet i Somalia med stöd av Business Sweden för att öka företagandet i landet. För just svenska företagare finns en enorm potential eftersom Sverige har ett gott rykte och förtroendet för svenska företag och svenska produkter är högt. Vi vill därför att Business Sweden ska ge Somaliland ökad prioritet för att främja svenska investeringar. Detta skulle gynna såväl Somaliland som svenska företag, samtidigt som det underlättar att erkänna Somalilands framgångar. Detta skulle kunna leda till ett minskat beroende av bistånd i området och samtidigt ökad tillväxt. Genom att produktionen av olika varor sker där, möjliggörs samtidigt en billigare import av varor till Sverige.

Somaliland Development Fund

Somaliland Development Fund har som syfte att stödja Somalilands utvecklingsmål genom särskilt stöd till den folkvalda regeringen i Somaliland. Fonden har likaså som mål att bygga ansvarsskyldighet och öppenhet i regionen. Dessutom arbetar man med att stärka banden mellan politiken i Somaliland och dess medborgare, för att främja inre tillväxt och stabilitet. Detta är en fond som i nuläget är i behov av fler större bidragsgivare för att kunna förverkliga sitt mål om en stark region i den fredligaste och bäst fungerande delen av det vi idag kallar Somalia. Om handeln, stabiliteten och den positiva utvecklingen av Somaliland fortsätter, ökar chanserna till fred och välstånd i hela regionen. Regeringen bör av den anledningen utreda förutsättningarna för att främja stöd till Somaliland Development Fund.

Demokratisk modell med hänsyn till områdets traditionella förutsättningar

Val i Somalia är, med svenska mått mätt, en något udda affär. Valkommissionen väljer i ett första steg 135 klanäldste, vilka i sin tur upprättar en lista på runt 14 000 delegater. Dessa väljer sedan de 275 platserna i underhuset. Sverigedemokraterna välkomnar alla steg mot en demokratisering, även om tillvägagångssättet inte alltid är perfekt från början och kan komma att kräva förändringar. Vi ser det inte heller som problematiskt att Somalia väljer en egen väg, baserad på landets förutsättningar och säkerhetssituation, i stället för att kopiera den västerländska modellen. Forskning och erfarenhet visar att när världssamfundet påtvingar den västerländska demokratiska mallen på mångkulturella och dåligt utvecklade stater, kan resultatet bli katastrofalt.

Regeringen bör därför inom världssamfundet verka för att en demokratisk modell i så stor utsträckning som möjligt tar hänsyn till landets traditionella förutsättningar, för att finna en långsiktigt hållbar lösning på landets styre.

Långsiktig uppbyggnad av den offentliga förvaltningen

Tidigare erkända somaliska regeringar, både övergångsregeringar och ordinarie federala, har ur förvaltningssynpunkt fungerat katastrofalt dåligt. Visselblåsaren Abdirazak Faartag har i flera sammanhang öppet vittnat om det s.k. Fadlansystemet genom vilket somaliska regeringsföreträdare genomfört enorma transaktioner från landets centralbank kontant, ofta helt utan att lämna några kvitton på vad pengarna används till. Företrädare för Somalias regering agerar enligt Faartag som om landets tillgångar var deras egna, och endast en bråkdel av internationella donationer ämnade för statskassan hamnade faktiskt på dess konton.

Situationen på intäktssidan var tyvärr lika dålig. En av somaliska statens största inkomstkällor är tullar från hamnen i Mogadishu. 2010 beräknades hamnen ha intäkter på 30 miljoner dollar. Av dessa rapporterades 12 till staten, varav 6 gick direkt till presidentens egna utgifter, vilka inte redovisas offentligt. Experter räknar med att den somaliska staten skulle kunna inbringa stora skattetilgångar, t.ex. från landets telekomindustri, men att så inte sker därför att viljan saknas. Delar av den somaliska staten har även enligt rapporter varit involverade i organiserad brottslighet, till exempel vapenförsäljning till terrorgruppen al-Shabab som man själv ligger i krig med. Ingenting tyder heller på att situationen kommer att förbättras under överskådlig tid. Det är således inte konstigt att dra slutsatsen att Somalias offentliga förvaltning inte är en fungerande samarbetspartner. Samtidigt drabbar den somaliska korrruptionen oundvikligen hjälpinsatserna i landet.

Därför vill vi att Sveriges regering arbetar för att minimera beroendet av den somaliska staten som tjänsteleverantör och i stället arbetar för att det internationella samfundet, för att förhindra korrupktion och på sikt bygga upp fungerande offentliga institutioner samt upprätta oberoende tjänstemyndigheter (independent service authorities) som mellanhänder mellan givarsamfundet och den somaliska staten å ena sidan och de organisationer som tillhandahåller tjänster å den andra.

CSO:er och säkerhet

Ett stort antal CSO:er (civil society organisations) är verksamma på marknaden i Somalia. Det är inte ovanligt att CSO:er spenderar upp till 50 procent av sina budgetar på säkerhet i Somalia. Det är inte heller ovanligt att säkerheten tillhandahålls av parter som är mycket olämpliga, vilket leder till en stor marknad för krigsherrar och ett stort ekonomiskt incitament att kontrollera vissa territorier. Det har också funnits tecken på en kartellisering av dessa s.k. implementerande parter, som på olika sätt utför arbete åt CSO:er i Somalia. Sammantaget leder detta till en försämrad säkerhetssituation.

Unsom bör mot bakgrund av detta utarbeta en plan för att reglera de företag som tillhandahåller säkerhetstjänster i landet, i syfte att hålla kostnaderna nere, hålla intäkterna borta från potentiella terrorister och krigsherrar samt stödja uppbyggnaden av en beskattad vit ekonomi i landet.

Markus Wiechel (SD)